

*Педосюк Лілія, магістрант ТНЕУ,
науковий керівник: к.е.н, доц. Рожелюк В. М.*

ВИКОРИСТАННЯ ЗВІТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Ринкові відносини вимагають докорінного перегляду як теоретичних, так і практичних основ аналізу фінансової діяльності. В плановій економіці основна увага зосереджувалась на аналізі виконання фінансового плану, при чому його методика передбачала знаходження відхилень по кожному плановому показнику і розкриття факторів, які вплинули на такі відхилення.

Фінансова діяльність пов'язана з аналізом зобов'язань в капіталу, який дає можливість оцінити фінансове положення підприємства, його борги та власний капітал. Аналіз фінансової діяльності показує наскільки ефективно

використовується залучені та власні кошти, що слід змінити в діяльності підприємства.

Метою фінансової звітності підприємства є визначення взаємозалежності між різними показниками, які характеризують фінансово-господарську діяльність. Зацікавлені працівники апарату управління та окремі особи з числа акціонерів, постачальників, покупців, фінансових та податкових органів використовують інформацію, одержану в результаті фінансового стану підприємства для своїх потреб.

Перше ознайомлення з встановленими формами звітності носить назву «читання» форм звітності. Звертається увага на абсолютні суми, які наводяться у відповідних формах звітності, і робляться висновки про джерела залучення коштів підприємства, суму прибутку, запасів, заборгованості тощо. Незважаючи на те, що така інформація має неабияке значення для прийняття управлінських рішень, вона не достатня для того, що зробити глибокі висновки щодо тенденцій поліпшення чи погіршення діяльності підприємства.

Аналіз передбачає застосування ряду прийомів:

1. складання порівняльних таблиць за ряд років, при цьому виявляють відхилення в абсолютних сумах та у відносних показників (в %) по основних об'єктах господарської та інформаційної діяльності.

2. визначення відносних відхилень показників (в% відносного базового періоду)

3. визначення показників за ряд років (кварталів) в % до будь-якого підсумкового показника (до суми балансу, власних активів тощо)

4. визначення спеціальних коефіцієнтів, які характеризують співвідношення між окремими статтями звітності.

Коефіцієнти дозволяють елімінувати (усунути) негативний вплив інфляції на окремі статті звітності. Якщо інфляція веде до різкого зростання сум по статтях звітності і важко за абсолютними даними зробити достовірні висновки щодо діяльності підприємства, то коефіцієнти показують відношення однієї суми до іншої. Таке відношення характеризується значною стабільністю, тому за тривалий період коефіцієнти дають більш надійну і оперативну інформацію. Отримані коефіцієнти порівнюють з середньо галузевими, загальноприйнятими стандартними коефіцієнтами або розглядають за ряд періодів. Спочатку проводиться горизонтальний аналіз методики співставлення даних балансу на початок і кінець звітного періоду.

За допомогою балансу підприємство має можливість проаналізувати фінансовий стан, який набуває актуальності в умовах ринку. Керівництво підприємства вимагає постійної оцінки позиції підприємства і показників його діяльності на найближчу і віддалену перспективу. Не знаючи, яке місце займає підприємство на ринку продукції, робіт та послуг, на яких контингентах споживачів воно орієнтується, який його фінансовий стан, практично не можливо розвиватися в умовах конкурентної боротьби.

Аналіз балансу дає можливість осмислити фінансовий стан підприємства та прийняти рішення на основі отриманої інформації. Такі рішення можуть

бути спрямовані на поліпшення поточної роботи або мати стратегічний характер.

До найважливіших показників діяльності підприємства, які визначаються за допомогою балансу та деяких даних про обсяг виробництва, відносяться:

1. показники ліквідності
2. показники ділової активності
3. показники рентабельності
4. показники структури капіталу або платоспроможності

Розглянемо по порядку кожен із названих груп показників окремо.

Ліквідність означає наскільки швидко без значних додаткових витрат підприємство може погасити свої зобов'язання. Показники ліквідності визначаються з метою контролю за зобов'язаннями підприємства і надходження коштів на розрахунковий рахунок з метою уникнення неплатоспроможності і банкрутства. Аналізуючи показники ліквідності, групують статті активу за ступенем їх реалізації.

Під терміном «ділова активність» в широкому розумінні цього слова, слід вважати здатність підприємства ефективно використовувати свої ресурси. Під ефективною діяльністю, або ділової активності підприємства слід розуміти його здатність збільшити ліквідність, в першу чергу, за рахунок найбільш мобільних активів (гроші на розрахункових рахунках).

Серед них найчастіше наводять *показники оборотності* для оцінки фінансового стану та швидкість обороту коштів, тобто час, за який оборотні кошти перетворюються в грошову форму і впливають на платоспроможність. До нього відносяться такі коефіцієнти:

Коефіцієнт загальної оборотності капіталу показує скільки разів на рік відбувається повний цикл виробництва і обігу коштів, що дає ефект у вигляді прибутку.

Коефіцієнт оборотності запасів (швидкість їх реалізації) – чим вище значення, тим менше коштів зв'язується в цій найменш ліквідній статті активів, що зумовлює стійкість фінансового стану підприємства.

Показник оборотності запасів в днях показує скільки днів необхідно для продажу матеріально – виробничих запасів.

Показник числа оборотів для оплати рахунків постачальнику – дає уяву про те, скільки оборотів необхідно підприємству для оплати виставлених йому рахунків.

Показник оборотності матеріальних необоротних активів (фондовіддача) – низьке значення свідчить або про недостатній обсяг реалізації, або про високий рівень вкладень у необоротні активи.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу – високе значення є сигналом значного перевищення рівня реалізації над вкладеним капіталом та збільшення фінансових ресурсів.

Рентабельність показує рівень прибутковості від реалізації товарів і є одним із загальних показників діяльності підприємства. Рівень рентабельності розраховується відношенням отриманого прибутку до витрачених коштів на

виробництво продукції, або як відношення одержаного прибутку до обсягу реалізованої продукції. Для аналізу рентабельності необхідно з облікових даних вибрати ту інформацію, яка використовується для розрахунків.

Платоспроможність визначається здатністю підприємства швидко погасити свої короткострокові борги (позики, кредиторську заборгованість постачальникам, фінансовим органам, різним клієнтам). Для погашення боргів необхідні кошти, які підприємство може одержати внаслідок перетворення в грошову форму ліквідності частини оборотних коштів. Платоспроможність підприємства визначається різними показниками, які характеризують рівень захищеності інтересів кредиторів та інвесторів. Такі показники називають **показниками структури капіталу, або покриття**. Аналіз коефіцієнтів платоспроможності за ряд років дозволяє своєчасно передбачити фінансові труднощі та виробити стратегію розвитку підприємства. Особливо потрібно звернути увагу на такий стан, який загрожує банкрутству. Воно визначається як положення, при якому доходи за мінусом податків і сплати процентів за кредит покривають сплату процентів. Вважається що чим вищий рівень заборгованості, тим більша імовірність банкрутства, а тому необхідно аналізувати платоспроможність якомога частіше. При аналізі даного показника необхідно використовувати такі розрахунки коефіцієнтів:

Коефіцієнт власності або автономності показує співвідношення інтересів власника підприємства, власників акцій і кредиторів. Бажано підтримувати значення його на високому рівні, що означає стабільну фінансову структуру коштів, які віддають перевагу кредиторі. **Коефіцієнт залучення капіталу** вказує на те, яку частку в загальному капіталі підприємства займають залучені кошти – позики і кредиторська заборгованість. **Коефіцієнт залежності від зовнішніх боргів** характеризує залежність підприємства від зовнішніх позик і боргів: чим вищий показник, тим більше у підприємства зобов'язань і не безпечніша економічна ситуація, бо при відсутності ліквідності коштів воно може стати банкрутом.

Коефіцієнт забезпеченості необоротних активів власним капіталом характеризує положення, наскільки власний капітал приймав участь у створенні оборотних активів (основних засобів).

Коефіцієнт забезпеченості необоротних активів перманентним капіталом – свідчить про те, що наскільки перманентний капітал приймав участь у створенні необоротних активів.

Коефіцієнт захисту кредиторів – характеризує ступінь захищеності інтересів кредиторів і гарантію виплати процентів на видані підприємству позичку, вказує на те, у скільки разів підприємство зробило коштів більш, ніж потрібно для оплати процентів.

Коефіцієнт середнього проценту за залучення коштів – показує на скільки дорого обходиться залучення коштів в оборот підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості акцій показує скільки прибутку припадає на 1 грн. акцій, що знаходяться в обігу.

Всі коефіцієнти розраховуються на основі даних фінансової звітності, яку, здебільшого, називають мовою бізнесу. Якщо бізнес здійснюється в рамках окремо взятого підприємства, то дані використовуються для потреб внутрішнього менеджменту в процесі прийняття управлінських рішень. Тому для прийняття управлінських рішень на рівні підприємства мають використовуватися дані, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам, що є зрозумілими та прийнятими для користувачів. Мелодія цифр бухгалтерських рахунків плавно переходить у симфонію фінансової звітності, світлі звуки якої лагідно пестять інвестора і надихають його на нові злети. А це ж основне для підприємства...?»